

EXCURSIÓ

À

TARRAGONA Y TAMARIT.

En los días 6, 7 y 8 del mes de Deseembre de 1879 ab nos-
tres consocis senyors D. Cèssar August Torras, D. Carles
García Vilamala, D. Artur de Mayolas, D. Juan Coll, D. Ma-
ri Piqué y l' infrascrit; efectuàrem la excursió á Tarrag-
ona y Tamarit, de la que, per especial encarrech dels me-
teixos, vos ne daré compte ab la present ressenya.

Ab contrariats auspiciis s'inaugurá la matinada del dis-
sapte dia 6, puix á las cinch del mati, hora de la sortida,
pluvisquejava, lo vent era glacial y no podia esperarse pas
mellora, segons las probabilitats del moment. Ab tot y ai-
xó 'ns reunirem los sis excursionistas en la estació del fe-
rro carril de Martorell y arropats perfectament, poch cas
ne feyam, dintre del vagó, dels copets que la menuda
pluja repercutia en los vidres, únich senyal entre la fosca,
de que seguia cayent ab certa constancia algun tant en-
fadosa.

Llarch era lo trajecte que deviam recorre fins á la estació de parada, y per tal motiu multiplicadas foren las alternatives de temor y esperansa de que millorés lo dia, si bé una volta á la vista de la mar que assota las costas de Tarragona, no faltá qui digué que tota esperansa era perduda puix los núvols xuclavan en l' horissó gran quantitat d' aygua; y en efecte, si tot lo cel era aplomat, era negre y borrascós en l' horissó. Arrivarem á Tarragona, y la pluja y 'l fret seguían, encara que la primera ab poca intensitat.

Allí 'l zelós delegat D. Sadurní Ginesta Salas, nos esperava en la estació y 'ns acompanyá per la dreta pujada del port, á la fonda d' Europa, á la Rambla de dalt, no sens que de pás haguessem donat una mirada als restos de graderia del anfiteatre, entre 'ls que s' troba are encastrada una prosaica garita.

Una volta aposentats, y de pás, diré que forem ben tractats en tot lo menester; nostres primers passos foren envers la casa del conegut anticuari y zelossíssim investigador tarragoní nostre delegat D. Bonaventura Hernandez Sanahuja, qui contentíssim per la nostra visita, manifestá que, encara que per perentorias ocupacions no podia acompanyarnos, nos conduhiria fins al Museo, situat en los baixos de la Casa de la Ciutat.

Tarragona, pera qui segons diu Piferrer, sembla que no hi haje passat la etat mitjana; presenta per tot arreu entre l' espayós àmbit de sos millors carrers y entre las en general estucadas y curiosas parets de sas altas y modernas casas, munió de fragments com son capitells, cornisas, testas y principal y més copiosament lápidas de procedencia Romana, unas empotradas entre 'l material de cons-

trucció y altres disposadas, com á Museo permanent, entre las que son notables las del palau del Arquebisbe y més especialment la que commemora al auriga Eutiches qui resta representat en la meteixa, dret, d'enfront y ab una palma en la mà, en senyal de sa victòria.

Altres fragment notabilíssim, es lo empotrat en lo pati ó escala de casa Montoliu, que representa en alt relleu un combat entre Cántabros y Romans, obra magnífica, executada en pedra comuna, ben concebuda y ben detallada en las figuras humanas y en los caballs que la componen, essent molt lamentables las averías que avuy ostenta. Se creu que formá part d'un arch triomfal, del que també s'han trobat petits fragments en algunas altres casas.

Esmentat l'actual carrer major, de ràpit y tortuós decurs, pavimentat de palets ab amplas faixas de pedra y enlayrats marxapeus, lo que recorda per sa singularitat la via triomfal de que forma part, desde'l port atravessant lo Circh, avuy en part plassa de la Font, conduheix aquést al temple de Júpiter Capitoli que 's trobava ahont hi ha avuy la Seu. No lluny d'ell existia 'l temple dedicat á August, lo primer que hi fou alsat dintre y fora d'Espanya. ¿Qué vos diré de las murallas que voltan la part més alta de la antiga ciutat? Será prou dirne que han sigut conegudas per tot lo mon científich y segueixen essent un document inapreciable de la civilisació d'antichs pobles qual memoria casi resta perduda. Lo poble Pelásgich comensá aquellas fortas construccions, fetas ab grandíssimas rocas basálticas, apilotadas sens la menor preparació ni argamassa; y damunt d'aquest basament ciclòpich, desde la cantonada de la plasseta de Sant Joan, s'alsa 'l mur Ibèrich format per grandíssimas pedras acárreuadas, cada una de las quals té esculpi-

da fortament una lletra del abecedari ibèrich, no formant dicció sinó trobantse duplicadas ó repetidas. Aprofitadas pels Romans las fortas baseas que oferian aquellas antigas murallas, dessobre d' éllas en molts parts alsaren sos murs fets de petita pedra de fil, are llisa ó acarreuada, essent sols repicat lo contorn; y en una paraula, en lo detingut estudi d' aquells murs, pot llegirse la historia complerta de Tarragona, inclosas sas alternativas en la etat mitjana y sos desastres en la contemporánea.

Tresor imponderable en lo camp arqueològich, es també son ja esmentat Museo, ahont tot lo relatiu á las antigüetats Romanas y d' anteriors épocas, es trobat dintre del recinte de la propia ciutat. Son vestibul ofereix notables capitells Romans exornats ab tota la pompa del poble rey; sarcófaghs historiats ab complicada combinació de figuras, un robustíssim molí antich de pedra mogut per medi de palancas que manejaren fornits esclaus; y entre molts altres objectes, uns preciosos fragments en alt relleu del fris del temple de Júpiter Capitoli consistents, com altre que 's conserva en los clautres de la Seu, en una frondosíssima garlanda de roure que relliga una hermosa cinta figurant interpolats en las ondas l' ápex, lo lituns, l' aspergili y altres atributs dels flamens ó sacerdots de Júpiter. Altres fragments de capitells de marbre procedeixen del citat temple d' August quals columnas tenian, segons los millors càlculs, metre y mitj de diàmetre y 40 d' elevació.

Passat lo vestibul, la clara y ben disposada sala que conté 'ls fragments romans y d' épocas anteriors, sorpren al espectador per sa multitud de restos ab esgrafiats é inscripcions fenicias, gregas y hebráicas; per lo ben acabat modelo de pan ciclopi que 's trobá en la plassa de la Font, ó de la

Constitució; per una ben disposada còpia de las antiquíssimas sepulturas d' Olérdula; y en sos grans armaris, fragments de magnífichs capitells, cornisas, aras y altres preciosas obras romanas, reclaman un detingut y profitós estudi que no pot aquí continuarse. No menys apreciables son en lo centre de la sala 'ls fragments d' estàtua de marbre blanch, poch menors del natural, que representan Apolino y una Venus, obras abdós perfectament acabadas y dignes de singular admiració. De bronze, descolla un lampadari format per un elegant y no molt elevat astil del que penjan quatre llantias, tenint al peu recolzada y dreta una figura nua d' un jovencel que sosté ab las dos mans un paper ab ayre de llegir ó cantar. Sobre adequats pedestals descollan alguns bustes imperials de marbre, de notable execució, y donada una lleugera mirada á las vitrinas que contenen munió de petits objectes, notárem, además de moltes y variadas ánforas, llántias, llagrimatoris y altres semblants objectes d' argila, bronze, ó vidre en cantitat prodigiósa y ab grandíssima varietat de formas y adornos; un altre petit lampadari que devia esser penjat, lo que desprenentse d' un centre comú contenia unas set llantietas d' argila com lo centre de que sortian los radis sostenedors del cercle ahont se trobavan. Allí fragments d' oxidadas armas, d' infórmes pedras, fragments d' altres utensilis, fibulas, anells, arrecadas, brasselets, miralls, estils, tauletas, etc., etc., tot se troba exposat en cantitat considerable y sols notárem que era escás, lo número de monedas y medallas de que no falta una petita colecció.

Una joya especial també allí 's conserva y es aquesta la espasa de D. Jaume primer, á la que acompanya 'l pergami ab la capitulació de Valencia; é immediata, s' ostenta una

llarga tira de pergami ab imatges il·luminadas y molt típiques, dels Reys y Reynas d' Aragó, obra molt singular y avuy per sort reproduïda en petita escala en l' historia d' Espanya per Lafuente.

Alguns fragments árabes continguts en aquesta sala, donan aventatjada mostra de l' art d' aquell adelantat poble, y recordan al visitador la forta má que posaren sobre la infortunada Tarragona.

Además de la explicada, se troba en lo propi Museo, un altre sala ocupada per nombrosas aras, cipos y pedestals, ab las més interessants inscripcions romanas tant públicas com particulars, totas las que 's troban traduïdas en sas corresponents etiquetas. En la meteixa, nombrosos fragments de mosáichs com lo de la Medusa, lo dels Gladiadors, lo dels pagos Reals, lo bonich mot «Salve» d' algun atri y molts altres; cridan vivament l' atenció y senyalan diferents graus d' avansament en aquella difícil industria.

Resta encara pera visitar un altre saló del Museo y aquest, que té en sa testera un grandió y magnífich enterrament Real provinent de Poblet, es verament una trista necrópolis de las més valiosas despallas de nostres celebrats monastirs en aquella provincia, los que per dissort en nostre meteix sigle foren arruinats per la inicua má dels homens. Dolor vivíssim es lo que s' experimenta al mirar colocats en aquells prestatjes, capitells, baseas, arquacions, dosseters, fragments d' urnas, blasons, testas, mutiladas estátuas, brodats coixins de pedra ahont descansen coronats y expresius bustes de Reys y Reynas, Bisbes y Potentats; y tot aixó, de treball finíssim sobre pedra marbre ó alabastre, mutilat, escantonat, bárbarament trossejat per aquells que cegos y fanatisats, esquinsavan sens remordiment,

las més prehuadas galas de sa patria. Llarch es l' estudi que pot ferse davant de semblants restos, del avansament del art arquitectònic y esculptòric á Catalunya desde 'l sigle XIII al XVI; y valiós es lo tresor que allí guarda 'l Museo de Tarragona, organisat en menys de 30 anys, espay en que ha fet coleccions tan ricas com las que venim esmentant, essent de planyer las moltas antigüetats perdudas abans de sa instalació per la Comisió Provincial de Monuments històrics, de son augment per la Societat arqueològica fundada en 1845 y per los depòsits fets per varis particulars.

Deixat lo Museo, en la meteixa casa palau de la Diputació y del Ajuntament de Tarragona, se troba en dos llargas y claras salas del últim pis, la Biblioteca, preciós depòsit, apenas conegut ab tot y que tant digne ne sia. Rebut allí per lo senyor Bibliotecari D. Joaquim Caballero, Pbre., qui segons manifestá no té á sas òrdres ni un escribent, ni un sol porter; á primera vista coneguerem per la forma y general encuadernació dels volums en pergami en antiga pell, que teniam á la vista un notable aplech de llibres. En efecte 'l número de volums; segons nos digué lo Sr. Bibliotecari, es d' uns 14.000 y las materias en élls contingudas, son obras magistrals de teologia, lleys, cánons y medicina; no faltant tampoch alguns notables llibres d' historia y de literatura, tot fins á principis del sigle XVIII, generalment. Aquestas obras, procedents dels principals y estingits monastirs de dita provincia, foren per sort salvadas ab gran perill de sa total ruina, y especialment ho foren ab éllas numerosos códices en pergami ó en paper y molts dels llibres de la biblioteca, ó millor, registre de Don Pere Anton d' Aragó donats á Poblet, fàcils de reconeixer per sa encuadernació de pell ab sos blasons y bonichs

daurats que la fan rica, severa y uniforme. Tots los que han vist los códices de S. Cugat del Vallés y de S. Pau del Camp, per sort salvats á temps y conservats avuy en l' Arxiu de la corona d' Aragó, poden recordar aquella finor exquisida, aquella varietat y delicadesa de dibuixos y excellent colorit en las vinyetas y lletras capitals, y aquest primor es lo que resplandeix en los códices de la Biblioteca de Tarragona, los més en llatí y alguns en catalá, en pergami ó paper y tots d' interessants assumptos de religió y filosofia y alguns d' historia. Tanta riquesa se troba avuy casi oblidada, colocada en prestatjes oberts y exposada á lamentable pérdua, una volta falti lo llaudable zel que avuy distingeix á son actual Bibliotecari.

Sortíts de la Biblioteca, que també conserva algunas cartas Reals y altres documents d' importancia, originals, ab sas corresponents y auténtichs sagells, una notable Hista de gastos de la Casa Real d' Aragó, y un no menys curiós Registre del sigle XII en paper de tosca elaboració, quals marges sembian veritable borra; recorreguerem la Casa de la Ciutat y Diputació Provincial y certament encare que espayosa y regularment disposada en tots sos àmbits, tenint una espléndida escala principal, no correspon per cert á la importancia de la ciutat anomenada pels Romanís: *Colonia Victrix togata Tarraconensis*, puix no té l' edifici aquell caràcter monumental imitació d' un grandíós palau romá tant en son frontispici com en sa magnífica escala y esplendorosos salons, com podia ferse, donat l' emplaçament del edifici.

Aquest, segons queda dit, s' alsa al fons de la plassa de la Font ó de la Constitució qual amplaria es la meteixa de la arena del antich Circh del que compren una bona part de

llargaria y tant en la dita Casa de la Ciutat, que està en lo fons, com en las del envoltant son nombrosos los vestigis que de las voltas y parts accesorias de dit antich Circh foren descobertas. L' antich Capitoli s' alsá ahont ara's troba 'l palau del arquebisbe y sols quedan vestigis del foro, l' anfiteatre y 'l palau d' August anomenat, avuy sens coneixers lo motiu, ab lo nom de Casa de Pilat.

Abandonada Tarragona pels Romans en lo sigle v, á últims del meteix, en l' any 475, fou presa y entregada á las flamas pels Goths comanats per Eurich.

Desde 'l sigle ii, en lo que en l' any 256 se fá menció del martiri de S. Fructuós son bisbe, en l' anfiteatre tarraconi ahont fou abrusat ab sos diacas Auguri y Eulogi; es evident que la religió cristiana havia posat fondas arrels en aquella llavors floreixent colonia romana, é incerta la sort del cristianisme fins á la invasió dels Goths, que prest se convertiren ab Recaredo, no tardaren á rebre altre cruelíssim colp la ciutat y la religió ab la invasió dels alarbs en lo sigle viii. La desolació que aquéts ocasionaren fou complerta, y segons lo moro Razis, sols restaren en peu las obras que no pogueren esser destruidas per lo fortas. Restá trencada la serie dels arquebisbes que tenian tal títol desde 'l sigle iv y tal dignitat l' exercí 'l metropolitá de Narbona, encara que poch després obtinguéssent al nominació alguns bisbes de Vich. Las alzinas, faigs y altres arbres majors, eran sols los que poblavan sos carrers segons un autor coetani; se fá d' élla una dolorosa memoria per si algun dia sortís de son abatiment en la solemne acta de la consagració de la Catedral de Barcelona' en 1058, y fins á últims del sigle xii s' obtingué Butlla del Papa Climent III, á fi de que 'ls confesors poguessen perdonar los pecats més

graves, ab tal de que 'ls pecadors s' obliguessen á viure á Tarragona y prometesen treballar ab fermesa contra 'ls enemichs de la religió.

Cedida en feu la ciutat per Ramon Berenguer I als vescomtes de Narbona y á Bernat Amat de Claramunt á fi de que procuressen la reconquesta, se creu que arribá á possehirla Ramon Berenguer II ajudat pel bisbe de Vich Berenguer de Rosanes y ab gran cooperació del Papa Urbá II, y dit comte, en agrahiment, la doná á la Seu Pontifical. Certas, no obstant, novas embestidas dels alarbs, sols en 1117 fou definitivament conquistada Tarragona per Ramon Berenguer III qui la doná á son arquebisbe elect S. Olaguer bisbe ja de Barcelona. Aquest en 1128 consta que en la petita iglesia de Sta. Tecla la vella, firmá l' acta d' infeudació de la ciutat á favor del normant Robert de Culeio ó Aguiló, segons després han dit los cronistas, conegut també vulgarment per lo Bordet; referint lo presencial cronista Orderich Vital, «que havent anat Robert á Normandia pera la recluta de soldats, sa muller Sibila filla de Guillém Cabra, sortia totas las nits revestida de la lloriga militar y una vareta á la má, recorrent aixis tota la ciutat y murallas, desvetllan als guaytas ó centinellas y donant á tothom acertadas prevencions pera guardarse de las celadas dels enemichs.»

Ocasionada á grans disputas fou aquesta infeudació á Robert, convenintse en la época immediata de Ramon Berenguer IV ab anuencia del Papa Eugeni, que Robert sols poseiria una tercera part de la ciutat en feu de dit Comte. Lo fill de Robert, Guillém, disputá aquesta infeudació reclamant la integritat de la donació feta á son pare, y encara que fou vensut en judici que sostingué l' arquebisbe Huch,

no 's doná á partit, sinó que en 17 d' Abril de 1171 son germá també Robert, doná la mort á dit arquebisbe (1). Los Reys d' Aragó reconeixian com á senyors directes de Tarragona á sos arquebisbes, jurantlos hi fidelitat segons estil. Pretengueren alguns, encara que en vá, eximirse de las lleys y prestacions de tal vasallatje, y sols atropellant per tot, Pere IV maná als Tarragonins que li prestessen absolut homenatge, sens tenir en compte la oposició de son arquebisbe Pere de Clasquerri; mes malalt en 1387, maná á son confés l' arquebisbe de Sacer que restituís totas sas propietats á la patrona de Tarragona Sta. Tecla, essent fama, segons Blancas, en aquella comarca, que dita Sta. emplassá á D. Pere IV pera dintre 70 dias, passats los quals li doná una lleugera bofetada y 'l rey morí pocas horas després.

Crúa seguí aquesta pugna, fins que afiansat més y més lo poder Real, dominá la arrogancia dels arquebisbes; y recordada la preponderancia civil de Barcelona en la etat mitjana, y las relacions ab ella conservadas després de la unió de las coronas d' Aragó y Castella, pot presumirse lo general estat de Tarragona, que no fou tampoch de las ciutats que menos sufriren en las guerres de successió y de la independencia, sens que parli per lo molt conegudas de sas contingencias en las guerres civils de nostres dias. Calmadas tantas discordias, una part de sas murallas han sigut enderrocadas en aras de la pau, pera donar naixement á la magnífica barriada del Port ab sa molt espayosa Rambla nova, y allí una ciutat rejoyenida podriam dirne, s' enllassa y porta esplendor y poderosa vida, á la antigua acró-

(1) Diu son epitafi «*Hugo magis voluit perire quam jura perire.*»

polis que després de tantas contrarietats, conserva encara ademés d'una singular soletat y aire de tristor en sa part més alta, mil bellesas testimoni de sa gran válua.

No descuidárem los excursionistas la visita als monuments de la etat mitjana y 'ls moderns de la insigne ciutat; y de justicia, dech ferne menció primerament d'aquells que 's troban en lo cim de la meteixa y justament detrás de la Catedral, aixó es, Sta. Tecla la vella erigida sobre las ruinas de la mezquita de Abderramán III y de que més tart parlaré ex-profés; y la no menys antiga é immediata iglesia de S. Pau.

Aquesta, preten una vulgar opinió, que fou alsada en temps dels meteixos S. Pau y Sta. Tecla en lo sigle i, mes lo cert es, segons sa arquitectura románica bisantina, que fou construïda en los sigles x ú xi. Son primitiu sostre, seria de fusta y no ab voltas com las que are ostenta del segle xiii, y sa estranya fatxada, ahont ademés del ull de bou, arch cintrat de la porta, y arquets superiors de las vessants, s'oviran duas altas columnas angulars ab capitells de preciós treball semi árabe y en part romá, dona ample camp á l'estudi y á las conjecturas respecte á sa formació.

La Catedral, ab sa imponent massa, mirada per l'ábside s'ovira desde S. Pau y aquella part primitiva erigida per S. Olaguer á son retorn de Palestina en 1124, revela ab tota claretat en sas fortas parets, ábside rodona ab set petites finestras abocelladas y numerosas lladroneras ó matacans en sa part superior, l'estat de guerra d'aquella época y la rudesia de l'estat románich que devia dominar en la construcció. Aquesta proceguí armónica en las naus laterals y en las tres parts de son frontispici, puix lo central

antich forma avuy la gran porta del claustre del temps del arquebisbe D. Esparch Barca en 1220. Avansá la obra lo no menys célebre arquebisbe D. Bernat Olivella en 1282, qui renová 'l frontispici en sa part central alsant lo molt ornamentat, purament ojival que ostenta avuy dia; en 1272 l' arquebisbe Rodrich Tello, cobri la nau central molt esbelta y de forma apuntada; y posteriorment han sigut moltes las renovacions y embelliments d' algunas parts del temple, segons revela son particular estil, divent ferse especial esment d' una obra probablement del sigle XIV, aixó es, los finestrals del campanar, ahont sos calats revelan claríssimament que foren partits per una columneta avuy arrancada, pera posarhi las campanas, que segons estil d' anteriors sigles, penjavan totas dintre del meteix cloquer.

Quan llarga fora la descripció que fariam d' aquesta insigne iglesia en que treballaren Fra Bernat en 1256, lo mestre Bertomeu, Bernat de Vallfogona, Jaume Castayls, Pere Joan de Vallfogona, Guillém de la Mota y tants altres distingits artistes, no cal duptarne atés lo abundós de la materia, mes no ho faré considerat l' objecte d' aquesta Memoria y recordant las ben escritas planas que pera la corresponent Monografia de la meteixa nos llegí en sa casa lo molt il·lustrat y també apreciable delegat nostre, lo senyor Canonge Dachs. Lleugera será donchs la meua ressenya:

La portada, queda dit que en sos compartiments laterals, es románica ab bonicas portas cintradas é interessants baixos relleus, especialment un en la de la dreta que requereix especial estudi, y que representa diferents passos de la vida de J. C.. Lo compartiment central es tot un poema ahont las grans estàtuas de pedra dels profetas y dels apóstols ab sos doserets, lo judici final del timpan, la

bella imatge de Maria colocada en l'històric pilar de 5 mets. 92 cents. d'alsaria que sosté la llinda de marbre d'una sola pessa y de 6 mets. 10 cents. de llargaria, lo calat rossetó de 10 mets. 32 cents. de diàmetre y los frondats pinacles dels contraforts alts y baixos, forman un conjunt imponent, complert y sumament estimable dintre de son estil, lo que no deixa de fer sentir que sens prou premeditació fós variat lo primer estil homogéneo de l'imafront y especialment treta la citada porta del claustre de 6 metres 25 d'altura també de llarga llinda de 6 mets. 07 cents. partida per una columneta de capitell y base esculpíts ab preciosos assumptos de imatgeria y bestiaria, ab tres plenas y graciosas cintras en degradació sostingudas per sas corresponents columnetas y de severíssim timpan, ahont Cristo nibat y sentat sobre un trono, té un llibre obert á la má esquerra, la dreta alsada en actitud de benehir y á son entorn los coneguts signes emblemátichs dels quatre evangelistas.

Grandiosa es la catedral en son interior, puix té la longitud total de 104 metres y 32 de major elevació essent 7'93 l'amplaria de cada nau lateral, 16'14 la de la nau central; y 48'30 la altura de la volta del cimbori, situat al mitj del creuher. L'art románich en sa millor época, pugna pera predominar en sos matxons d'agrupadas columnas de la nau fins al arch d'entrada del severíssim ábside, de volta semi-esférica ab las set petites finestras, sens coronisa ni motlluras, y justament citat per Piferrer, com exemplar típic, per no dir únich á Catalunya. Desde dits matxons, s'alsan en dilatada ojiva 'ls archs totals y los formers sens presentar encara 'l conegut y complicat motlluratje de millors épocas reunintse las nervaturas dels archs per

aresta, per medi de petites claus sens esculpturas notables, ó quan més ab un menut floró.

Fora del rossetó magnífich y tal vegada copiat de Sant Cugat del Vallés, que s'obra en la fatxada, sols finestras llargas y de poch vano s'obran en los llunets de la nau central; y en las caras poligonals del cimbori, y en las naus, las grandiosas capellas, las més de forma absidal presentan en las caras altres finestrals de major pulcritut en sos calats y parts accesorias. Es de notar aquí que si bé algunas finestras de la nau central presentan compartiments per columnetas, altrás com totas las del cimbori, aquests compartiments están senyalats per cercols de pedra, que tenen encastrats los vidres de color, produhint aquesta combinació, singular efecte.

Ocupa 'l chor 23'68 de la nau central, fins al creuher, y treballadas sas cadiras d' estil gòtich, ab fusta dels boscos de Poblet, y roure de Flandes, costá 75,000 sous, que pagá en 1478 l' arquebisbe Pere d' Uroca al saragossá Francisco Gomar. Son frontispici ab bonica porta ojival y blasons de la casa de Cervelló, fou costejat per lo ja citat arquebisbe Huch de Cervelló.

En los ánguls de dit frontispici, s' admiran duas hermosas picas pera l' aygua beneyta, la de la dreta d' excelent estil gòtich de marbre blanch y polícromada, y la de la esguerra de pedra comuna d' elegant forma y delicats baixos relleus de fullatje estil del renaixement. En la secció esguerra del meteix frontispici, s' alsa avuy lo sepulcre procedent de despallas dels richs panteons dels duchs de Segorbe y Cardona á Poblet, en sa part baixa, qual basament sosté la urna auténtica, si bé coberta ara ab esculpturas d' alabastre del Renaixement, que guardá en Poblet

tenint simples pinturas y daurats de la época, la entera mómia del Rey D Jaume I, lo contrariat en sa infantesa, ardit en sa juventut y verament digne del renom de conqueridor que li dona l' historia, de qui diu Desclot que fou: «lo plus bel hom del mon, que ell era major que un altre »un pam, é era molt ben format é complit de tots sos mem- »bres é havie molt gran cara é vermella é flamenca, el nas »lonch é ben dret é gran boca é ben feta, é grans dents »beles é blanques en semblansa de perles, els huys ne- »gres, é bels cabells é rossos que semblavan fil daur, é »grans espatlles é lonch cors é delgat, els brassos grossos »é ben feyts é beles mans é beles cuxes é grosses, é beles »comes é longnes é dretes per lur mesura, els peus lonchs »é ben feyts é gint calsats.» Feta la traslació de tant preuadas despallas, á dit sepulcre lo Desembre de 1854, la Comissió de monuments de Tarragona havia determinat colocar en la part oposada altre sarcófach, ab las demás mómias Reals que procedents de Poblet se guardan en la Catedral. Feu traslladá al efecte las pessas necessarias, mes havent cessat la Comisió en sas funcions, per Real Ordre, aquellas cendras foren cedidas al Ajuntament de Tarragona, quedant desde llavors á son càrrech com ho resta encare, la digna erecció de dit sarcófach, quals pessas guarda.

Sens mencionar los molts y notables arquebisbes de que fan merit las laudas del chor, convé notar las duas tronas de pedra que s' alsan en sa sortida en lo creuher, quals caras están formadas per unas caladas y ben entesas labors ojivals.

Llarga fora la enumeració que deuria ferse de las magnificas capellas de las naus laterals y de las reduidas de

las parets del chor, las més d' ellas ab preuhats enterraments, antichs uns y d' avuy dia altres; mes l' índole d' aquesta memoria sols permet recordar, que en lo baptisteri, la gran pica de marbre blanch de 2'72 mets. de llargaria, 1'56 mets. de amplaria y 1'56 d' alsaria ab 0'78 de profunditat; se suposa que fou lo bany d' August, puix fou trobada entre las ruinas de son palau.

La altre capella molt notable per sa disposició, varietat y bellesa de sos marbrers y esculturas del estil del renaiement, es la de Sta. Tecla, consagrada en 1775 colcantse en sa urna la reliquia de la Santa.

Rematan las naus laterals passat lo creuher duas capellas absidals, essent la de la dreta suposada la més antiga, de volta y adornos purament románichs dedicada á Sant Olaguer. Té un insignificant retaule barroch essent no obstant digne de notarse que en lo daurat frontal de fusta, fou esculpida la escena en que Sant Olaguer firma en Sta. Tecla la vella, la donació de Tarragona á favor del normá Robert lo Bordet. A la esquerra d' aquesta capella s' obra la porta de la escala del campanar y prop d' ella en lo creuher, se troba la porta, magnífich tipo románich, anomenada de Sta. Tecla y que abans donava pas al Cementiri.

La capella absidal de la esquerra es la més rica joya arquitectónica del temple. Dedicada á la Encarnació, es coneguda generalment ab lo nom de capella dels Sastres. De planta poligonal, es d' estil ojival de la tercera época hermojejat ab totas las galas de son major esplendor. Té á regular alsaria una galeria practicable ab una hermosa barana ojival frondada, descollant en cada ángul la imatge de bulto d' un Sant ab son doseret sens agulla. Detrás d' ella

s'obra en cada plafó un finestral ab hermosos calats y frondada curvatura. Corran las nervaturas angulars envers la clau central y subdividintse cada una en dos, y si reuneixen en cada llunet per medi d'altres cinch claus menors, essent de notar que abans de dividirse, presenta cada una adosadas duas altres estatuetas ab sos doserets respectius. Davall de la galeria corra un altre primorós dibuix d'arquacions flamejants ó de 4 centres en cada plafó, descolla un losanje ab variats escuts, y lo retaule está format per un quadro de marbre blanch ab 26 compartiments, ab altres tants passos de la vida de la Verge ab ricas arquacions, trobantse partit per la meytat per una rica imatge de la Sta. Verge també de marbre, soplujada per un elevat, riquíssim y afiligranat doseret. Lo meteix arch d'ingrés de la capella está format per imatges corpóreas, ab son petit doseret quiscuna, y lo tot adornat ademés ab la urna que conté las despullas del arquebisbe Clasquerri, mort en 1388, se comunica per duas notables portas ab lo presbiteri y la sacristia.

Acompanyats pels ilustrats canonges Drs. Pedrals y Grau, nostre distingit delegat, seguirem la visita á la Seu desde 'l creuher, admirant ademés de las riquíssimas tapi-serias que estavan exposadas, obra dels segles xv y xvi y que tenen assumptos heróichs llatins, principalment de la Eneida y altrás historias de la etat mitjana, son singular y magnífich retaule major de puríssim estil góich, y comensat per l'arquebisbe Dalmau de Mur, als 9 d'Abril de 1429. Está compost per un basament de pedra alabastrina ab grupos d'angels y sis quadros que representan en relleu los martiris de Sta. Tecla. S'alsan després dotze iguals requadros, tres á tres per la alsaria ab sos co-

responsents doserets. En lo centre del retaule s' alsa una imatge colosal de Maria, de marbre, ab Jesus als brassos, obra perfectíssima en tots sos detalls que sopluga un elevat y magnífich doser pinacular de fusta daurada, y en los ánguls las no menys bonas imatges de Sta. Tecla y S. Pau, descollant tambe sota de llurs espléndits dosers pinaculars, si be de menor alsaria. Desde aquets ánguls á las parets del ábside, hi corre una barana calada ab las imatges de S. Jordi y altre Sant, formant devall com una porta ó arcada de trepadas labors ojivals, mes no té objecte aquesta construcció, y verament ab tot y sos peculiars primors, es un adefesi que desmillora lo retaule perjudicant á sa lleugeresa relativa.

Detrás del dit retaule, vejerem lo Sacrari plé de complicats adornos barrochs, y ab sostre fals que intercepta lo enlayrat del ábside, en quals parets una petita urna de pedra, diu en sa inscripció que conté las cendras de Cipriá, bisbe de Tarragona en lo sigle VII, sobre lo que no hi ha una certitut.

Es de saber que segons una constitució del arquebisbe D. Esparch Barca en 1220, en dit altar major, sols poden celebrar la Misa després dels bisbes, los canonges de Tarragona y los de Gerona per una germandat reciproca.

Aquí nostres ilustres guias, nos feren notar la riquesa del sarcófach del arquebisbe D. Joan d' Aragó, fill de D. Jaume II, qui consagrà aquesta catedral als 22 de Febrer de 1331, sepultura preciosíssima, qual imatge jahent, es lo millor de nostra esculptura sagrada. Damunt d' aquest sepulcre, s' observa un gran ninxo especial, que guardá per molts anys la reliquia del bras de Sta. Tecla, dintre de la urna encara existent.

Sens reparar en la fatiga, dits senyors canonges pujaren ab nosaltres los 199 grahons del campanar, y arrivats á la respectable altura de 65'45 cets. se complagueren á mostrarnos la situació dels principals monuments de la ciutat, sos moderns avensos y las moltas poblacions que voltan la metròpoli. No pará aqui son zel, sinó que volguerren nos fossen mostrats en sa especial cambra los preciosos ornamentals de que la Catedral disposa, y en efecte, son de tal riquesa que mereixen particular atenció.

Entre élls descolla per sa hermosura y antiguetat lo grandió drap mortuori de Poblet, tot de magnífich vellut negre ab prolixitat de brodats d' or de molt alt relleu, donatiu de D. Antoni d' Aragó, duch de Segorbe y de Cardona, quals armas porta en lo centre, té la mida de 34 palms de llarch, y 24 d' ample y are li faltan un sarrell ó cenefa d' or de quatre palms que lo voltava y unas borlas també d' or en sos anguls.

Entre 'ls ornamentals propiament dits, descoilla un d' antich blanch ab grans flors teixidas d' or y colors; altre dit de Sta. Tecla, de brocat vermell ab un espessíssim recamat de flors y dibuixos d' or, que molt l' embelleixen; altre de brocat vert, té magnífichs ramells d' or, teixits en son camp; lo deixat per l' arquebisbe Costa y Borrás es de brocat blanch ab preciosos ramells d' or teixits; lo del arquebisbe Fleix, es de vellut de seda blau clar, ab profusió de brodats d' or en alt relleu; y lo deixat ultimament per l' arquebisbe Bonet, es imitació dels antichs ornamentals descollant los colors carmesí y blanch ab brodats de imateria y moltas altres ricas labors d' or.

¿Qué diré del claustre de la catedral de Tarragona prou conegut per tots los aymadors de la gran arquitectura? Sa-

pígut es que 's compon d' archs de plena cintra ó romànichs sostinguts per columnetas aparelladas y reunits de dos en dos per medi d' un arch ojival que té un rossetó cobert ab singulars gelosias de pedra en sos intersticis ó timpan. Incomplert com lo de Barcelona, li falta tal vegada una galería ó segon cos, mes la part existent, es soberba encara que estiga un tant desfigurada per unas fortas reixas en totas sas arcadas pera resguardarne un mal concebut y descuidat jardí.

Sos murs son en part de la época Romana y la formaren del Ars ó Capitoli; sas voltas son posteriors, puix s' edificaren en lo sigle XIII y son ámbit correspon á la Algama dels árabes, immediata á la Mesquita d' Abderramán III, del 960, erigida per son esclau y privat Giafar. Sas columnas es tradició constant, que provenen del palau dels Emperadors, sos capitells son uns de follatje ab marcat estil clásich, altres d' entrellasos senyalan sa procedencia arabesca y alguns d' assumptos bíblichs ó capritxosos, senyalan ab certitut los sigles XII y XIII. No menys notables que 'ls capitells son sos abachs ó impostas, que portan esculpturadas combinacions de fullatge ó d' imatgeria, no essent pera oblidada la coneguda esculptura prop de la porta del temple, dita la professó de las ratas que millor se diria la mauleria del gat que finjintse mort y portat per las ratas á la fossa, á meytat del camí s' alsa y embesteix ab gran furia á sas enterradoras.

La cisterna del mitj del jardí del claustre, pot presumirse si seria la meteixa font de la aljama en que 'ls árabes feyan llurs ablucions; y además d' algunas lápidas mortuorias del sigle XII, molt apreciabls, deuen notarse en los murs del claustre, alguns fragments del pis del temple de

Júpiter Capitolí, erigit ahont se troba la Catedral, reproduint aquests fragments l' Apex, l' Aspergillum y lo Bucranium; y prop d' ells hi ha un hermós fragment del Mihrab, ú oratori interior de la repetida Mezquita, trobat al destruirse un mur de la Secretaria y qual inscripció fá merit, com á constructors, d' Abderramán y de Giafar.

Descrita ja al parlar del portal major, la porta que dona pas del claustre al temple; entre moltes sepulturas de gran interès, se nota l' epitafi de «D. Francisco de Plaza, capitá de cavalls coracers, qual alsaria passava de dotze pams y morí als 44 anys en 1641.» Davant d' aquesta llosa, s' alsa la capella de la Verge del Claustre, ab son altar de marbre y un preciós sarcófach del arquebisbe Echanove, é immediata, s' admira la capella de Sta. Magdalena, ab un preciós retaule del sigle xv.

En lo costat oriental se troba la grandiosa capella del *Corpus Christi*, de bona trassa ojival, si bé de pesat retaule barroch, adornada en sas parets ab algunas bonas imatges d' esculptura y quadros d' algun mérit, y tenint la particularitat, de que sols s' hi celebra missa lo meteix-dia del Corpus, pera consagrar la Hostia que 's posa en la Custodia pera la professó. Per aquesta capella se passa al Aula Capitular, espayosa sala tapissada de domás carmesí que rés ofereix de particular, si bé té 'l recort de que en 1312, hi fou celebrat lo Concili Provincial en que examinada sa causa, foren absolts los cavallers Templaris, dels delictes d' heretgia y altres de que eran acusats. En la immediata Secretaria y Arxiu, además de la serie de sos blasons, se conservan molts retratos d' arquebisbes y canonges, alguns notables, com no ho son menys los numerosos documents que guarda l' arxiu capitular.

Ab los meteixos senyors canonges visitárem la històrica iglesia de Sta. Tecla la vella, passant per lo que fou antich cementir de la Catedral, construcció més anteor que aquesta y que ocupa 'l meteix lloch que la mezquita de Abderramán. Comensada abans de S. Olaguer, tal vegada en lo sigle XI, avuy sols conserva intactes la fatxada romànica, molt senzilla y d' inclinats vessants y un especial ábside ó tester interior, que presenta dos archs adornats ab pedras talladas com punta de diamant, reminiscencia arabesca de qual dominació provenen tal vegada alguns materials de la propia capella prop de la que vá esser trovat lo fragment del Mirhab conservat en lo claustre. En son principi, es de presumir que 'l sostre fou artesonat y las voltas y sacristia actual sols datan dels sigles XIII y XIV. Ara casi sens ús y suposantse que la imatge de Sta. Tecla en los claustres es la que primerament tingué com á titular, *está convertida en curiós é interessant panteó*, ahont tombas preciosíssimas per llur forma y personatjes que enclohuen, demanan llarga atenció; y entre ellas descolla la del arquebisbe Bernat Olivella, qui además d' haver costejat, segons está dit, l' actual cos central del frontispici, fou 'l primer que segons Butlla d' Inocenci V, com á metropolitá primat coroná 'ls Reys d' Aragó, que abans anavan á consagrarse á Roma. Además es de notar que son cadavre segons consta, se troba en bon estat de conservació, y té á son costat un cálzer de coure sobredaurat y una crosca segons alguns de cristall de roca. Repetiré com á fet històrich, que en son recinte firmá S. Olaguer en 14 de Mars de 1128 la donació de Tarragona á favor del príncep Robert, la qual ratificá al 9 de Febrer de 1148, son successor Bernat de Tort, fentse allí tres anys després la renun-

cia pel mateix primcep. També en son recinte foren celebrats alguns Concilis.

Després d' aquesta llarga visita, haventnos despedit en lo claustre del senyor Canonge Pedrals, per una escala que toca als murs Romans y que desde 'l claustre puja á sa morada, passarem á casa del senyor Canonge Grau, y vist entre altres un preciós quadro al oli que representa una apoteosis de S. Tomás d' Aquino, deixant entreveure en sa part baixa, una sessió del Concili Tridenti ahont fou llohada y consultada sa admirable Suma Teològica; lo remerciarem per tots sas obsequis, als que volgué agregar, lo de que sa casa fins ell ausent, nos fos oberta pera examinar desde son terradet que corre sobre las voltas del claustre, l' exterior de la Catedral que desde allí presenta grandió aspecte.

Apremiats pel curt temps de que disposavam alguns dels excursionistas, á primera hora del dematí anàrem á visitar l' aqueducte Romá conegut vulgarment per lo Pont del Diable ó de las Ferreras, prop de la carretera de Valls y á una hora escasa de Tarragona. L' aygua era presa en las montanyas de Brufaganya, prop de Pont d' Armentera y desde allí conduhida á dit aqueducte, èmul del de Segovia, y sens dupte 'l segon d' Espanya. Té aquest aqueducte, format per ben treballats carreus posats sens cals ni argamasa, 11 archs en la part baixa y 25 en la superior, essent sa altura máxima la de 23 m. 70 cents. y sa longitut máxima la de 217 metres.

Com no sempre l' esperit pot tenir igual tensió, vos diré, que en las duas nits de nostra estada á Tarragona concorregerem al Teatre, ahont en la primera donantse per etzart una academia lírica, tinguerem ocasió d' ohir á las

germanas Ferni, que foren ben poch fá dignes intérpretes de las admirables composicions de Bellini, Donizetti, Pacini y altres renomats Mestres, en nostra ciutat comtal.

En lo mati del dia 8, després de saludar afectuosament á nostre constant guia y valió delegat, Sr. Salas, de qui rebérem algunas fotografias y estampas litografiadas de monuments de Tarragona y també á nostre altre no menos distingit delegat Sr. Hernández qui, entre altres curiositats, nos manifestá un plano de Tarragona antiga, superposat ab transparencia al de la moderna; nos despedírem de la noble ciutat que coneixiam ja en sos principals edificis antichs y moderns, y en la diversa fesomia de sas barriadas, formant de sos temps moderns lo concepte de que 'l barroquisme sentá també en alguns de sos temples més nous sa má forta y poderosa, de que la vida é ilustració modernas, s' hi obrián pas ab facilitat, encara que s' ostenten retols com un que diu: «Se enseña el francés;» y per últim nos persuadirem una vegada més, de que si bé poch en número relativament, son allí atesos en general entre sos 20,000 habitants, los aymadors de las antiguetats y estudis histórichs, essent general la estima que tothom professa á las joyas de sa propia ciutat, que propis y estranys s' han esmerat pera fer coneixer.

Alegres son los entorns de Tarragona y bona la carretera que fou l' antiga via Aurelia que conduheix á Tamarit, trobantse casi al pas á mitja llegua de Tarragona, lo monument Romá conegut pel sepulcre dels Scipions. Se compona de tres cossos rectangulars. Lo primer es lo basament, lo segon conté en sa cara principal duas estátuas sobre un pedestal, vestidas ab lo sagum militar Romá que cobria sas testas, ab los brassos y camas creuhats, tenint

en una de las mans descansat son cap com en senyal de dol. Se diu per Pons d' Icart que en lo vuyt que s' observa entre las estátuas, hi havia una lápida de márbre que portá ab ell á son pas lo Cardenal Ximénez de Cisneros; y sobre las ditas estátuas encara 's conserva avuy, una tarja cual inscripció, per rahó de alguns trencats y la influencia dels aires marítims sobre la pedra, es casi illegible, rastrejantse solsament algunas paraulas y molt bé las últimas que acaban dient: «perpetuo remane.» Lo tercer cos ara incomplert, presenta las senyals d' una obertura central y es probable que rematés ab una pirámide quadrangular com los sepulcres Etruschs. La elevació total del monument es avuy dia de 9 m. 17 cent. y en sas immediacions se veuhen ruinas que correspondrien probablement, á una villa ó alqueria, essent tal vegada aquest sepulcre, no dels Scipions que vingueren l' any 218 abans de J. C. á Tarragona, sinó d' alguna familia principal que erigi prop de dita via son enterrament segons era estil.

Un tant internada desde la carretera ó via Aurelia y torre dels Escipions, se troba la gran pedrera que visitárem anomenada avuy del Médol, altre notable vestigi de las importants construccions romanas ademés de las covas de la Pedrera prop de la carretera de Valls, y de las covas del Lorito no lluny del aqueducte. La pedrera del Médol es extensa é imponent, formant sas explotadas parets, avuy dia, com l' espadat mur d' una irregular plassa curvilínea qual monument es una alta agulla en forma d' obelisch que marca la alsada desde ahont comensá la explotació. L' aspecte actual d' aquest obelisch colocat en aquell baix terreny y voltat per naixents xiprers, es per demés poétich y á tots causá notable impressió, al pas que admi-

rávam los vestigis de las colosals obras efectuadas pera la extracció de pedra d' aquella pedrera. Se suposa que de la meteixa fou extreta la pedra pera la construcció de la catedral, mes no opina aixis lo Sr. Albinyana, sino que conceptúa que pera tal objecte foren molt suficients las ruinas de l' Ars, del Capitoli, Temples, Palaus y demás obras públicas romanas.

Tornats á la repetida via ó carretera no tardárem en arribar á la antiga ciutat de Tamarit, sombra avuy dia de son passat. En efecte, un petit grupo de casas de pagesia, una petita iglesia y anexas extensas ruinas de las habitacions, torras y murallas del castell de Tamarit, infeudat ja per lo comte D. Ramon Berenger III, combatudas fortament per las onas de la mar, aixó es tot lo que resta de la antiga ciutat, qual titol nos mencionaren ab orgull aquells pobres vehins que 'l conservavan y no volian renunciar. Los excursionistas recorreguerem aquella extensa platja, plena com pocas d' un gran tou de finíssims palets y pedras fogueras. Desde 'l cim d' una gran roca, á manera d' illot, disfrutárem la extensa y bonica vista d' aquella platja, ab l' encant del mohiment y atronador soroll de las encrespadas onas que á sos peus s' estrellavan; y desde alli, las descarnadas parets del castell, sas torras esmotxadas y sos retallats murs, formavan singular contrast ab la calma d' un pastor que estava jayent sobre lo túmulus de sas ruinas y la quietud de son remat d' ovellas que estava literalment solejantse en un redós de las meteixas.

Sapiguen are que 'l nombre actual de vehins de Tamarit arriba á deu, essent per aquest motiu prou pera élls, lo grupo de casas detrás del castell y prop de la iglesia. Vejerem aquésta, que si be d' estil ojival, es molt

tosca y no ofereix particularitat, si s' exceptua lo que diré. Té una trona de noguera ab l' escut de Tamarit en sos plafons, que consisteix en una mata de dita planta, surmontada per duas creus tarragoninas, só es, sens testera; y en ella, segons tradició, hi predicá San Vicens Ferrer, després de lo que 's digué, que qualsevol que volgués predicarhi, quedaria cego. No s' hi predica pas avuy dia, son pis està destrossat com pera impedirho, y nostre guia (la patrona), nos assegurá que la tradició era cosa molt certa. Prop de dita trona, vejerem un alt y molt tosch canalobre de ferro, que sens dupte remonta al sigle xiv.

Altre més selecte objecte nos mostraren aviat, y fou en una capella lateral una imatge de cos enter y de mida natural, de la Verge en son tránsit. Es tota de fusta molt ben pintada y daurada, sa fisonomia es tranquila y ben perfilada, l' encuadran unas ben disposadas tocas, y lo plegat de las meteixas, y de tota sa vestidura, es ben entés, acusant ab sa policromia, una apreciable obra d' últims del sigle xvi ó principis del xvii.

Si poch son are 'ls vehins de Tamarit, no son menys honrats, puix arrivats que forem á la casa ahont pensárem fer colació, tenint que sortir la mestressa pera provehir, ho feu al moment, dihent que quedavam sols y amos de tot. Diré, n' obstant, en compensació, que entre las pocas cosas, además dels abrichs de que poch després la ferem depositaria, s' hi contava un bonich ánech blau, que un dels amichs comprá davant de la meteixa casa, per lo preu que volgués donarne.

Si bona fou la minestra que la patrona de Tamarit nos disposá, podeu pensarne si fèrem molts compliments pera consumirla; y trobantnos ja disposats pera la continuació

de nostre ccinés, desde la finestra de sa repetida casa, la bona dona, ja entrada en anys, ab natural expansió y alegria digué aixís: «No vuy pas que surten sens una memoria de Tamarit,» y un per un nos tirá 'ls carmesins clavells de la única clavellina que tenia en la finestra, deixantla sols ab las fullas, tot lo que presenciaren y aplaudiren, son espigat fill y algun altre dels vehins que per allí passavan.

Tornats á la tartana ahont anávam justets, com podeu pensarse, y endressatnos al Vendrell, á la cayguda de la tarde arribárem á l' arch dit de Bará, construit sobre la meteixa carretera ó via Aurelia. Allí desmontárem pera examinarlo; consistent, segons tots sabeu: en un gran portal de plena cintra flanquejat en cada cara per quatre pilastras corintias estriadas, posadas dos á dos sobre un elevat basament. En sos costats té una pilastra igual per part, y lo tot acabat avuy ab un bonich cornisament. Aquest portava dos inscripcions bárbarament mutiladas no fá molts anys, essent de notar que la que mira á Occident ó envers Tarragona, estava en lo fris y la oposada en l' arquitrau. Per lo que resta d' aquesta, pot deduirse que deya: *Ex testamento Lucii Licinii Suræ, Lucii filii Sergia confectum ó constructum*. La altura máxima d' aquest monument, es de 12'23 cents. y sa amplaria la de 12 metres. Es desconegut lo motiu de sa creació, podent admetres, atesa la inscripció, que fou alsat sols per pura ostentació del esmentat Licini Sura, qual nom per corrupció ha sigut convertit en Bará.

Deixant darrera nostre lo célebre arch, arribárem ja vespre al Vendrell, ahont nos fou servit un regular sopar en un ben dispostat hostal; y aquí convé fer memoria de

l'ánech, puix que entre senzillas brometas, proposat son oferiment per alguns amichs del poseedor, avans de que aquell parlés, fou gentilment acceptat sens retard ni condicions per la jove hostalera, desperta com es lo propi de una noya catalana de la provincia Tarragonina y algun tant instruida com á filla d' un hostaler ben acomodat. Lo propietari no obstant, trobà bonas excusas pera no cedir á tanta galanteria y gentilesa d' uns y altres, logrant que l'ánech vingués, com ell volia, á Barcelona.

Aquí arrivárem tots, després d' un bon trajecte de ferrocarril essent ja tocadas las deu del vespre, y nos despedirem coralment satisfets d' una excursió que, no mon treball, sino vostra ilustrada penetració, haurá fet reconeixer que es de notable interés y trascendencia.

EDUART TÁMARO.
